

**Mr. Emir Sudžuka**

Viši asistent, Sveučilište „Vitez“ Vitez

**Maja Pločo**

BSc. iur, Sveučilište „Vitez“ Vitez

## **PRAVNI REŽIM ODGOVORNOSTI PRODAVCA PREMA BEČKOJ KONVENCIJI I ZOO-u *DE LEGE LATA I DE LEGE FERENDA***

### **Sažetak**

Posao prodaje, kao privatnopravni posao je najrasprostranjeniji između privrednih subjekata, kako u pravnim sistemima država tako i u međunarodnim poslovnim odnosima. Zaključenjem ugovora o prodaji bilo međunarodnog bilo domaćeg karaktera, ugovorne strane imaju određena prava i obaveze: prodavac da isporučii robu, preda dokumenta koja se na robu odnose i prenese vlasništvo na robi, dok je kupac dužan isplatiti cijenu i preuzeti isporuku. Za izvršenje preuzetih obaveza, odgovaraju i kupac i prodavac. Upravo povredom ugovornih obaveza bilo koje od ugovornih strana mogu nastati složeni pravni i ekonomski problemi. Ovaj rad rezultat je proučavanja odredbi Bečke konvencije o ugovorima o međunarodnoj kupoprodaji robe iz 1980. godine i Zakona o obligacionim odnosima BiH koje uređuju odgovornost prodavca kod ugovora o prodaji robe. U ovom radu prvenstveno će se odrediti doseg odredbi o spomenutom obliku odgovornosti prodavca iz članova 30. do 53. Bečke konvencije, zatim uvjeti postojanja te odgovornosti, kao i iznimke od odgovornosti predviđenih Konvencijom. Ova rješenja će, zatim, biti upoređena sa pravilima Zakona o obligacionim odnosima Federacije Bosne i Hercegovine.

**Ključne riječi:** ugovor o prodaji, međunarodna prodaja, ugovorna odgovornost, obaveze prodavca, CISG, Zakon o obligacionim odnosima, Nacrt Zakona o obligacionim odnosima.

## **LEGAL LIABILITY REGIME OF THE SELLER UNDER THE VIENNA CONVENTION AND THE LAW ON *OBLIGATIONS DE LEGE LATA AND DE LEGE FERENDA***

### **Abstract**

Business sales, as private-business transaction is most widespread between undertakings, both in the legal systems of countries and in international business relationships. By conclusion of the contract of sale, in international or domestic law, the parties have certain rights and obligations: the seller has obligation to deliver the goods, hand over documents relating to the goods and transfer ownership of the goods, while the buyer is obliged to pay the price and take delivery. Both the buyer and the seller are liable to carry out these commitments. To carry out the commitments correspond to both the buyer and the seller. It is a violation of the contractual obligations of any Contracting Party may arise complex legal and economic issues. Violation of the contractual obligations of any contracting party may arise complex legal and economic issues. This paper is the result of analyzing the provisions of the Vienna Convention on contracts for the international sale of goods in 1980. and the Law on Obligations of Federation of Bosnia and Herzegovina regulating the responsibility of the seller in international contracts of sale of goods. This paper will primarily determine the scope of application of the provisions of seller's liability from Article 30 to 54 Vienna Convention, then the conditions of existence liability, as well as exemptions from liability provided for by the Convention. These solutions will then be compared with the rules of the Law on Obligations of the Federation of Bosnia and Herzegovina.

**Key words:** contract sales, international sales, contractual liability, obligation seller, CISG, the Law on Obligations, the Draft Law on Obligations.

## UVOD

Pod pojam međunarodne razmjene roba i usluga može se kao osnovni trgovачki posao podvesti ugovor o međunarodnoj prodaji robe kojim se vrši promet imovinskih vrijednosti između subjekata sa sjedištem u različitim državama. Kao osnovni pravni instrument za vršenje kako domaće, tako i međunarodne robne razmjene, ugovor o prodaji treba da služi za uklanjanje svih prepreka u odvijanju trgovinske razmjene, te da olakša i omogući njen povećanje.<sup>1</sup> Ugovor o prodaji je jedini pravni posao međunarodne trgovine koji je uređen u svim nacionalnim pravnim sistemima trgovackog prava, a istodobno su na međunarodnom planu unificirana sva pitanja sklapanja i ispunjenja međunarodne prodaje.<sup>2</sup>

Prema Zakonu o obligacionim odnosima<sup>3</sup> "ugovorom o prodaji" obavezuje se prodavac da stvar koju prodaje preda kupcu tako da kupac stekne pravo raspolažanja, odnosno pravo vlasništva, a kupac se obavezuje da prodavcu plati cijenu.<sup>4</sup> Prema teorijskoj definiciji profesora Trifkovića, ugovor o prodaji je rezultat sporazuma stranaka kojim se jedna od njih – prodavac – obavezuje da određenu stvar, povodom koje posao nastaje, preda (isporuči) drugoj strani – kupcu – i da mu prenese najjače stvarno pravo na njoj, a kupac se obavezuje da prodavcu preda određenu sumu novca i prenese najjače stvarno pravo na njoj. Nacrt Zakona o obligacionim odnosima<sup>5</sup>, novom ekonomskom i pravnom sistemu prilagodava definiciju ugovora o prodaji i propisuje da se ugovorom o prodaji obavezuje prodavac da prenese na kupca pravo vlasništva na prodatoj stvari i da mu je u tu svrhu preda, a kupac se obavezuje da plati cijenu u novcu i preuzme stvar.<sup>6</sup>

---

<sup>1</sup> Fišer-Sobot, S.: Odgovornost prodavca za isporuku robe u međunarodnom i domaćem pravu, Doktorska disertacija, Univerzitet u Novom Sadu, Pravni fakultet, Novi Sad, 2009., str. 1.

<sup>2</sup> Mlikotin-Tomić, D.: Pravo međunarodne trgovine, Školska kniga, Zagreb, 1999. str. 147.

<sup>3</sup> Zakon o obligacionim odnosima, Službeni glasnik SFRJ, br: 28/78, 39/85, Službeni list RBiH, broj 2/92, i 13/94, u daljem tekstu: ZOO

<sup>4</sup> Član 454. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, Službeni glasnik SFRJ, br: 28/78, 39/85, Službeni list RBiH, broj 2/92, i 13/94, u daljem tekstu: ZOO.

<sup>5</sup> Zakon o obligacionim odnosima, Federacija BiH/ Republika Srpska, Nacrt , stanje 16.06.2003., preuzeto sa <http://ruessmann.jura.uni-sb.de/BiH-Project/Data/Obligacije%2016.06.03.pdf>, u daljem tekstu: Nacrt ZOO .

<sup>6</sup> Trifković, M., et all.: Međunarodno poslovno pravo, Ekonomski fakultet u Sarajevu, Sarajevo, 2009., str. 177-178.

Ugovorne strane dužne su na ispunjenje ugovornih obaveza čak i kada ono postane izrazito otežano, jer se putem ovog općeprihvaćenog načela u međunarodnoj trgovini ostvaruje i važno načelo trgovačkog ugovornog prava – pravna sigurnost trgovačkih transakcija. Neispunjnjem obaveze jedne od ugovornih strana ili ispunjenjem, ali sa određenim nedostacima, nastupa povreda ugovora. Većina nacionalnih pravnih sistema prihvata pojam predstojeće povrede ugovora, a isto polazište slijedi i Konvencija Ujedinjenih naroda o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe iz 1980. godine<sup>7</sup> jer razvoj međunarodne trgovine dovodi do potrebe izjednačavanja pravnih mehanizama za regulisanje pravnih odnosa koji nastaju prilikom međunarodnih trgovačkih transakcija.<sup>8</sup>

Predmet interesovanja u ovom radu je da se na jedinstven način sagleda i izloži odgovornost prodavca iz ugovora o međunarodnoj prodaji robe analizom rješenja sadržanih u CISG-u, ZOO-u i nacrtu ZOO-a.

## **1. Obaveze prodavca iz ugovora o prodaji prema CISG-u i domaćem pravu**

Ugovori se u propisima i teoriji definišu na taj način što se navode osnovne i karakteristične obaveze ugovornih strana, koje iz tih ugovora proizilaze i koje ih odvajaju od drugih pravnih poslova. Ni ugovor o međunarodnoj prodaji robe ne predstavlja izuzetak od ovog pravila.<sup>9</sup> Najznačajnije obaveze prodavca iz ugovora o međunarodnoj prodaji su: isporuka i prenos vlasništva na robi, garancija za fizička i pravna svojstva isporučene robe (saobraznost robe) i predaja dokumenata koji se odnose na robu.

Prema odredbi čl. 30. CISG-a prodavac je dužan isporučiti robu, predati dokumente koji se na nju odnose te prenijeti na kupca vlasništvo nad

---

<sup>7</sup> Konvencija Ujedinjenih Naroda o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe, Službeni list SFRJ, br.10/1, u daljem tekstu: CISG.

<sup>8</sup> Brnabić, R.: Pravo ugovornih strana na odgodu ispunjenja obaveze i pravo prodavatelja na zaustavljanje robe u prijevozu prema Konvenciju Ujedinjenih naroda o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 49, 1/2012., str. 97-122, str. 97-98.

<sup>9</sup> Draškić, M.: Međunarodno privredno ugovorno pravo, Beograd, 1990., str. 147.

robom. Osim toga obavezan je isporučiti robu u skladu s ugovorom u pogledu kvalitete i količine bez ikakvih materijalnih ili pravnih nedostataka.<sup>10</sup> Pojam isporuke u CISG-u ograničen je i odnosi se samo na prijenos robe koja se nalazi u fizičkom posjedu, ili prenos nadzora nad robom koja se ne nalazi u fizičkom posjedu.

U pogledu mjesta isporuke CISG razlikuje tri situacije.<sup>11</sup>

- Ako je prema ugovoru robu potrebno prevesti, mjestom isporuke smatrać će se mjesto u kojem je prodavac dužan predati robu prvom prijevozniku radi dostave kupcu (čl.31.a.)
- Ako su u slučajevima na koje se ne odnose odredbe čl.31.a., predmet ugovora individualno određene stvari, ili stvari određene po rodu koje treba izdvojiti iz određene mase ili ih treba proizvesti ili izraditi, a u vrijeme zaključenja ugovora stranke su znale da je roba u određenom mjestu ili je treba izraditi ili proizvesti u određenom mjestu, pod isporukom se podrazumijeva obaveza prodavca da robu stavi na raspolaganje u tom mjestu (čl.31.b.)
- U svim drugim slučajevima u kojima obaveza isporuke ne obuhvaća obavezu prevoza robe, prodavac je dužan robu staviti na raspolaganje kupcu u mjestu u kojem je prodavac u vrijema zaključenja ugovora imao svoje sjedište.(čl.31.c.).

Za prelazak rizika značajno je određivanje mesta isporuke. „U načelu, mjestom isporuke se smatra sjedište prodavca, ako ne postoje posebni slučajevi.“<sup>12</sup> Obaveze prodavca u pogledu isporuke robe zavise i od vrste robe.<sup>13</sup> Ako je riječ o individualno određenoj stvari, prodavac je dužan da isporuči upravo tu stvar. Kod generičkih stavari, smatra se da je prodavac izvršio svoju obavezu isporuke, ako je isporučio stvari koje odgovaraju onome što je predviđeno ugovorom.

Vrijeme isporuke određeno je čl. 33. CISG-a koji navodi da je prodavac dužan robu isporučiti.<sup>14</sup>

---

<sup>10</sup> CISG.

<sup>11</sup> Ibidem.

<sup>12</sup> Vilus, J.: Komentar konvencije UN o međunarodnoj prodaji robe, Informator Zagreb, Zagreb, 1981., str. 103.

<sup>13</sup> Ibidem.

<sup>14</sup> Brnabić, R.: Dužnost pregleda robe prema Konvenciji Ujedinjenih naroda o ugovorima o

- a) ako je datum određen ili se može odrediti na osnovu ugovora, tog datuma;
- b) ako je razdoblje određeno ili se može odrediti na osnovu ugovora, u vrijeme u okviru tog razdoblja;
- c) u svakom drugom slučaju, u razumnom roku nakon sklapanja ugovora.

Određivanje roka isporuke je od značaja i za prodavca i za kupca. Prodavcu je važno da zna rok isporuke, da bi mogao blagovremeno da preduzme potrebne radnje koje koje se tiču predaje robe ili stavljanja robe na raspolaganje, kako bi ispunio svoju ugovornu obavezu.<sup>15</sup> Za kupca je određivanje roka isporuke važno radi planiranja korištenja kupljene robe.<sup>16</sup> Osim obaveza da isporuči robu prodavac je dužan obavijestiti kupca o svakom nedostatku usklađenosti robe sa ugovorom koji mu je bio poznat, ili mu nije mogao biti nepoznat.<sup>17</sup> Osim što je obavještavanje obaveza prodavca, ona je i obaveza kupca u slučaju postojanja nesaobraznosti robe. Saobraznost robe je određena kao jedinstveni pojam u tom smislu što obuhvata i vidljive i nevidljive odnosno skrivene nedostatke.<sup>18</sup> Propisano je da je prodavac dužan isporučiti robu u količini, kvalitetu i vrsti kako je to predviđeno ugovorom i pakovanu ili zaštićeno na način predviđen ugovorom.<sup>19</sup> U slučaju isporuke robe nesaobrazne ugovoru, prodavac podliježe pravilima o odgovornosti prema CISG-u. Smatra se da roba nije u skladu sa ugovorom prema CISG-u ako:<sup>20</sup>

- 1) nije podobna za svrhe za koje se roba uobičajno koristi;
- 2) ne posjeduje kvalitete robe koje je prodavac kupcu predočio u vidu uzorka ili modela;
- 3) nije pakovana ili zaštićena na način uobičajan za takvu robu, ili ako takav način ne postoji, na način koji je podoban da sačuva i zaštitи robu.

---

međunarodnoj prodaji robe, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 45, 3/2008., str. 537.-549.

<sup>15</sup> Popović, V., Vukadinović, R.D.: Međunarodno poslovno pravo, posebni dio, ugovori međunarodne trgovine, Pravni fakultet u Banja Luci i Centar za pravo Evropske unije, Kragujevac, Banja Luka-Kragujevac, 2010. str. 121.

<sup>16</sup> Ibidem.

<sup>17</sup> Član 40. CISG.

<sup>18</sup> Prema: op. cit., Popović, V., Vukadinović, R.D.: isto djelo, str. 128.

<sup>19</sup> Član 35. CISG.

<sup>20</sup> Član 35., stav 2. CISG.

Tretman nedostatka u pakovanju kao posebnog slučaja nesaobraznosti same robe rezultat je činjenice da CISG ima u vidu prvenstveno distacionu prodaju.<sup>21</sup>

Pored navedenih obaveza, može se govoriti i o predaji dokumanata kao obavezi prodavca iz ugovora o prodaji. „Ugovor o međunarodnoj prodaji prati veći broj dokumenata od onih koji se sreću u trgovackim prodajama unutar zemlje.“<sup>22</sup> Članom 34. CISG-a je propisano da „ako je prodavac dužan da predaje dokumente koji se odnose na robu, on ih mora predati u vrijeme, na mjestu i obliku koji su predviđeni ugovorom.“<sup>23</sup> Dokumenti moraju biti predati saobrazno ugovoru. Ako su nesaobrazni dokumenti predati na vrijeme u pitanju je povreda ugovora. Njen značaj kao bitne ili nebitne povrede određuje se prema okolnostima konkretnog slučaja.<sup>24</sup>

Obaveza prodavca ne iscrpljuje se u predaji robe prevoziocu ili njenom stavljanju na raspolaganje kupcu. Kupac očekuje od prodavca da isporučena roba ima ona svojstva koja je imao u vidu prilikom zaključivanja ugovora, odnosno ona svojstva koja je on ugovorio.

Ostale obaveze prodavca najčešće proizilaze iz konkretnog ugovora i okolnosti posla. To su najčešće: pakovanje robe, obavještavanje druge strane o relevantnim činjenicama, otprema robe i transportno osiguranje.<sup>25</sup> Obaveza osiguranja robe leži na prodavcu kada je to izričito ugovoren ili ako na nju upućuju transportne klauzule. Ona se tada ravna prema sporazumu stranaka i relevantnim pravilima osiguranja.<sup>26</sup>

Prema domaćem pravu u osnovne dužnosti prodavca ubrajaju se isporuka, garancija za materijalne nedostatke, garancija za pravne nedostatke te ispostavljanje fakture. Postoje različite klasifikacije grupe sporednih obaveza koje su vezane za izvršenje glavnih obaveza, ali posebno se ističu dvije: čuvanje stvari i obavještavanje.<sup>27</sup>

---

<sup>21</sup> Op.cit., Trifković, et al.: isto djelo, str. 245.

<sup>22</sup> Op.cit., Trifković, et al.: isto djelo, str. 240.

<sup>23</sup> Član 34. CISG.

<sup>24</sup> Op.cit., Trifković, et al.: isto djelo, str. 240.

<sup>25</sup> Ibidem, str. 250.

<sup>26</sup> Ibidem, str. 251.

<sup>27</sup> Trifković, M., Simić, M., Trivun, V.: Poslovno pravo-Ugovori, vrijednosni papiri i pravo konkurenčije, Ekonomski fakultet u Sarajevu, Sarajevo, 2004., str.41.

Primarni cilj isporuke prema ZOO je uručenje stvari kupcu, odnosno prenos posjeda stvari na njega. ZOO zahtjeva da stvar bude predana u "ispravnom stanju", odnosno isporuku stvari koja je ugovorena, te da stvar bude bez materijalnih nedostataka.<sup>28</sup>

Za razliku od CISG-a, ZOO predviđa dva rješenja u slučaju da mjesto predaje nije utvrđeno ugovorom:<sup>29</sup>

- predaja stvari vrši se u mjestu sjedišta prodavca ili
- ako je u času zaključenja ugovora ugovaračima bilo poznato gdje se stvar nalazi, odnosno gdje treba da bude izrađena, predaja se vrši u tom mjestu

U slučaju kada je prema ugovoru potrebno da se izvrši prevoz stvari, prema ZOO predaja je izvršena uručenjem stvari prevoziocu ili licu koje organizuje otpremu<sup>30</sup>. Nacrtom ZOO navedena odredba je dopunjena stavom dva kojim je utvrđeno da se isto neće primjenjivati u slučaju da je prodavac poduzetnik, a kupac potrošač.<sup>31</sup> Iz naprijed navedenog rješenja Nacrta ZOO da se primjetiti da ovakav način dodatne zaštite potrošača u svojstvu kupca ostavlja prostor pojavi pravne praznine u slučaju da su ugovorne strane (poduzetnik i potrošač) propustile ugovorom utvrditi mjesto isporuke uzimajući u obzir sve češću primjenu novih, savremenijih načina zaključivanja ugovora i plaćanja cijene.<sup>32</sup>

---

<sup>28</sup> Ibidem, str.43.

<sup>29</sup> Član 471. ZOO

<sup>30</sup> Član 472. ZOO

<sup>31</sup> Član 581. Nacrta ZOO

<sup>32</sup> Npr. Potrošač pristupio u prodajni salon namještaja koji se nalazi u sjedištu poduzetnika – koji je ujedno i proizvođač, namještaj se proizvodi na različitoj adresi i od sjedišta poduzetnika i od prebivališta (boravišta) potrošača. Poduzetnik potrošaču ponudi drvenu stolicu po maloprodajnoj cijeni od 100 KM. Potrošač vrši uplatu na kasi poduzetnika u iznosu od 20 KM jer trenutno kod sebe nema više gotovine. (ovim činom ugovor o prodaji je zaključen). Potrošač u žurbi navodi poduzetniku da će u narednih nekoliko dana ostatak plaćanja cijene izvršiti putem internet bankarstva na transakcijski račun poduzetnika. Poduzetnik mu izdaje predračun sa naznakom zaprimjeljene uplate u izosu od 20 KM. Na predračunu nije navedeno ni mjesto ni način isporuke. Potrošač dva dana kasnije vrši plaćanje ostatka cijene na transakcijski račun poduzetnika, te ga treći dan poziva telefonskim putem sa pitanjem kada će mu poduzetnik izvršiti isporuku uredno plaćene stolice na adresu njegovog prebivališta. Poduzetnik obavještava potrošača da je stolica izrađena i da je spremna za isporuku u mjestu proizvodnje iste, te traži naknadu za prevoz, odnosno daje

Vrijeme isporuke kao trenutak ili period u kome sve radnje koje predstavljaju isporuku treba da bude završene, određuje se ugovorom i/ili dispozitivnim propisima.<sup>33</sup> ZOO vrijeme isporuke tretira kroz dvije situacije, kada je ugovorena predaja u toku izvjesnog perioda vremena i kada datum predaje nije određen. U prvom slučaju "kada je ugovoren da predaja stvari bude izvršena u toku izvjesnog perioda vremena, a nije određeno koja će strana imati pravo da odredi datum predaje u granicama tog perioda, to pravo pripada prodavcu, osim kad iz okolnosti slučaja proizilazi da je određivanje datuma predaje ostavljeno kupcu."<sup>34</sup> Drugi slučaj je kada datum predaje stvari nije utvrđen, prema čl.470. ZOO na prodavacu je obaveza da predaju izvrši u razumnom roku nakon zaključenja ugovora prema prirodi stvari i okolnostima posla.

Pitanje prelaska rizika, kao mogućnosti nastupanja štete na predmetu prodaje ZOO predviđa da "do predaje stvari kupcu rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari snosi prodavac, a sa predajom stvari rizik prelazi na kupca"<sup>35</sup>, s tim što u slučaju da je kupac zbog nekog nedostatka predate stvari raskinuo ugovor ili tražio zamjenu stvari, prema čl.456., stav 2. rizik ne prelazi na kupca. Nacrtom ZOO uvedena je dopuna ovog člana stavom tri kojim je utvrđeno da se ne može na štetu kupca odstupati od odredbi stava 1. i 2. u slučaju kada je prodavac poduzetnik, a kupac potrošač.<sup>36</sup>

Također ZOO u čl. 457. utvrđuje slučajeve prelaska rizika kada se kupac nalazi u dužničkoj docnji tako da "ako predaja stvari nije izvršena zbog kupčeve docnje, rizik prelazi na kupca u času kada je došao docnju."<sup>37</sup> Drugi slučaj odnosi se na situaciju kada su predmet ugovora stvari određene po rodu, tada će se smatrati da je prodavac izvršio isporuku kada je ugovorenu količinu izdvojio iz mase, pod uslovom da uredno pozvani kupac nije došao da prisustvuje tom činu. Da bi rizik prešao na kupca potrebno je da budu ispunjena dva dodatna uslova: da su stvari očito namjenjene za izvršenje ugovora i da je prodavac kupcu odaslao obavještenje o pozivu da

---

mogućnost potrošaču da sam organizuje prevoz i izvrši plaćanje prevozniku. Potrošač ne pristaje ni na jedno od ponuđenog i smatra da je došlo do povrede ugovora od strane poduzetnika.

<sup>33</sup> Op.cit., Trifković, M., Simić, M., Trivun, V.: isto djelo, str.47.

<sup>34</sup> Član 469. ZOO

<sup>35</sup> Član 469., stav1. ZOO

<sup>36</sup> Član 566., stav 3. Nacrt ZOO

<sup>37</sup> Član 457., stav 1. ZOO

pristupi radnjama isporuke, u skladu sa čl.457, stav 2. Treći slučaj, utvrđen stavom 3. odnosi se na način isporuke u kome prodavac sam ne može izvršiti izdvajanje, a uredno pozvani kupac nije došao da učestvuje u tom poslu, rizik će preći na kupca kada je prodavac završio one radnje koje kupcu omogućavaju preuzimanje stvari, i kada je odaslao obavijest kupcu.<sup>38</sup>

Pozitivno pravno određenje materijalnih nedostataka sadržano je u čl.479. ZOO, prema kojem nedostatak postoji:

- ako stvar nema potrebna svojstva za njezinu redovnu upotrebu ili za promet;
- ako stvar nema potrebna svojstva za naročitu upotrebu za koju je kupac nabavlja, a koja je bila poznata prodavcu ili mu je morala biti poznata;
- ako stvar nema svojstva i odlike koje su izričito ili prešutno ugovorene odnosno propisane i
- kada je prodavac predao stvar koja nije jednaka uzorku ili modelu, osim ako su uzorak ili model prikazani samo radi obavijesti.<sup>39</sup>

Navedeni član izmijenjen je i dopunjen Nacrtom ZOO, prema kojem nedostatak postoji i "ako kupljena stvar nema osobine koje kupac prema javnim izjavama prodavca ili proizvođača, a naročito u reklamama ili kod označavanja u vezi sa konkretnim svojstvima stvari može očekivati, osim ako prodavac nije znao niti morao znati za tu izjavu, ako je u trenutku zaključivanja ugovora ona bila izmijenjena ili ako nije mogla uticati na odluku o kupovini."<sup>40</sup> Također, materijalni nedostatak postoji i:

- "kada je ugovorena montaža nestručno izvršena od strane prodavca ili njegovog pomoćnika u ispunjenju. Osim toga materijalni nedostatak kod stvari predviđene za montažu postoji ako je uputstvo za montažu manjkavo, izuzev ako je stvar i pored toga pravilno montirana."<sup>41</sup>;

---

<sup>38</sup> Op.cit., Trifković, M., Simić, M., Trivun, V.: isto djelo, str.52-53.

<sup>39</sup> Ibidem, str.54.

<sup>40</sup> Član 588. stav 1, tačka 4. Nacrt ZOO

<sup>41</sup> Član 588. stav 2. Nacrt ZOO

- "kada je prodavac predao kupcu neku drugu stvar, ako bi razumne ugovorne strane isporuku te stvari smatrale ispunjenjem."<sup>42</sup>

Zaključenjem ugovora o prodaji kupac ne želi samo da mu stvari budu stavljene na raspolaganje, već da stekne miran i nesmetan posjed i vlasništvo kao najjače stvarno pravo na predmetu prodaje. Pravo nekog lica, koje pod određenim uslovima isključuje ili ograničava bilo miran posjed, bilo nastanak ili vršenje najjačeg svojinskog prava na predmetu prodaje, predstavlja pravni nedostatak ili pravnu manu<sup>43</sup>, za koje prema ZOO:

- "Prodavac odgovara ako na prodatoj stvari postoji neko pravo trećeg koje isključuje, umanjuje ili ograničava kupčevu pravo, a o čijem postojanju kupac nije obaviješten, niti je pristao da uzme stvar opterećenu tim pravom.
- Prodavac nekog drugog prava garantuje da ono postoji i da nema pravnih smetnji za njegovo ostvarenje."<sup>44</sup>

U slučaju da je u javnim knjigama upisano neko pravo trećih lica, koje u stvari ne postoji, Nacrtom ZOO propisana je obaveza prodavca da o svom trošku izvrši brisanje tog prava.<sup>45</sup>

## **2. Sistem odgovornosti prodavca prema CISG-u i domaćem pravu**

Učesnici u obligacionom odnosu dužni su da izvrše svoju obavezu i odgovorni su za njeno ispunjenje.<sup>46</sup> Neophodna pretpostavka nesmetanog odvijanja robnog prometa je ugovorna disciplina. Povreda te discipline i kršenje ugovorne obaveze mora dovesti do određenih posljedica po stranu koja ugovor povrijedi. Ako jedno lice ne postupa u skladu sa svojom obavezom iz ugovora nastupa ugovorna odgovornost.<sup>47</sup> Ugovorna odgovornost je vid imovinske odgovornosti koja nastupa pod određenim uslovima, ako jedno lice ne postupa u skladu sa svojom obavezom iz nekog obligacionog, najčešće ugovornog odnosa.<sup>48</sup> Za nastanak ugovorne

---

<sup>42</sup> Član 588. stav 3. Nacrt ZOO

<sup>43</sup> Op.cit., Trifković, M., Simić, M., Trivun, V.: isto djelo, str.57.

<sup>44</sup> Član 508. ZOO

<sup>45</sup> Član 619., stav 3. Nacrt ZOO

<sup>46</sup> Član 17., stav 1. ZOO

<sup>47</sup> Op.cit., Fišer-Sobot, S.: isto djelo, str.59.

<sup>48</sup> Jankovec, I.: Ugovorna odgovornost, Beograd, 1993., str.8.

odgovornosti potrebno je da budu ispunjeni slijedeći uslovi: mora biti povrijeđena ugovorna obaveza iz punovažnog ugovora i mora nastati šteta.<sup>49</sup>

Teorijski posmatrano, povrede ugovora mogu se klasificirati na slijedeći način:<sup>50</sup>

- a) potpuno neizvršenje ugovora, bilo propuštanjem izvršavanja svih obaveza, bilo izjavom dužnika da to neće učiniti;
- b) djelimično neizvršenje ugovora tj. propuštanje da se izvrše neke ugovorne obaveze, ili da se ugovorne obaveze izvrše u cijelini;
- c) zadocnjene;
- d) neizvršenje obaveza povredom ostalih modaliteta (mjesto izvršenja, isporuka neodgovarajuće količine i kvaliteta npr.), tj. neuredno izvršenje dužnosti ugovorne strane.

Relevantne povrede ugovora povlače za sobom odgovornost dužnika. Odgovornost je jednostranoobavezni obligacioni odnos u kome jedno lice, oštećeni ili povjerilac, ima pravo da od štetnika ili dužnika zahtijeva ljudsku radnju popravljanja štete u novcu i/ili naturi, a druga strana ima obavezu da te radnje učini.<sup>51</sup>

Sistem odgovornosti stranaka prema CISG-u, oslanja se na *common law* koncept odgovornosti. Ona sve povrede ugovora dijeli na bitne i nebitne<sup>52</sup>. U slučaju da prodavac povrijedi ugovor, kupac može zahtijevati ispunjenje ugovora, tj. zahtijevati od prodavca ispunjenje njegovih obaveza. Ako roba koju je primio kupac nije usklađena s ugovorom, on može zahtijevati i isporuku druge robe kao zamjenu, ali samo ako je nedostatak usklađenosti bitnapovreda ugovora.<sup>53</sup>

Bitnom povredom ugovora, prema čl. 25. CISG-a, smatra se povreda ugovora kojom se uzrokuje drugoj strani šteta koja je bitno lišava onoga što je opravdano očekivala od ugovora, osim ako je povreda posljedica okolonosti koje strana koja je uzrokovala štetu nije mogla predvidjeti. Isto tako, ako roba nije usklađena s ugovorom, kupac može zahtijevati od

---

<sup>49</sup> Op.cit., Fišer-Sobot, S.: isto djelo, str.60.

<sup>50</sup> Prema: op.cit., Trifković, et al.: isto djelo, str. 268.

<sup>51</sup> Ibidem, str. 269.

<sup>52</sup> Ibidem, str. 269.

<sup>53</sup> Perović, J.: Raskid ugovora prema Bečkoj Konvenciji, Ekonomski anali, br. 155, 2002.

prodavca da otkloni nedostatak popravkom, ukoliko je to u stanju učiniti bez nerazumnog odlaganja i nanošenja nerazumnih nepogodnosti ili neizvjesnosti kupcu u pogledu naknade troškova koje je ovaj imao.<sup>54</sup>

Rješenje CISG-a o bitnoj povredi ugovora od prioritetnog je značaja u ovoj materiji s obzirom da na uniformni način reguliše jedno od najznačajnijih i najčešće postavljenih pitanja u međunarodnom poslovnom pometu.<sup>55</sup> Koncepcija bitne povrede ugovora prema pravilima CISG-a, predstavlja osnovni uslov za pravo na raskid ugovora.<sup>56</sup> Bitna povreda ugovora uzima se u obzir u okviru:<sup>57</sup>

- 1) prava kupca da izjavi da raskida ugovor, kada potpuno neizvršenje bilo koje obaveze koju prodavac ima na osnovu ugovora ili Konvencije predstavlja bitnu povedu ugovora (čl. 49.1.a);
- 2) prava kupca da izjavi da raskida cijeli ugovor ako djelimično neizvršenje ili nedostatak saobraznosti predstavlja bitnu povedu ugovora (čl. 51.2);
- 3) prava prodavca da izjavi da raskida ugovor ako neizvršenje bilo koje obaveze kupca po osnovu ugovora ili Konvencije predstavlja bitnu povedu ugovora (čl. 64.1.a);
- 4) prava povjerioca na izjavu o raskidu ugovora ako je prije isteka roka za izvršenje jasno da će jedna dužnička strana učiniti bitnu povredu ugovora (čl. 72.1);
- 5) prava kupca na izjavu o raskidu ugovora, ako u slučaju ugovora sa uzastopnim isporukama neizvršenje bilo koje obaveze jedne strane koja se odnosi na jednu isporuku predstavlja bitnu povedu ugovora u vezi s tom isporukom (73.1)
- 6) prava na izjavu o raskidu ugovora za ubuduće u razumnom roku, ako zbog neizvršenja bilo koje obaveze jedne strane u odnosu na bilo koju uzastopnu isporuku, druga strana može osnovano zaključiti da će doći do bitne povrede ugovora u odnosu na buduće isporuke (čl. 73.2.)

---

<sup>54</sup> Član 25. Konvencije

<sup>55</sup> Prema: Perović, J.: Bitna povreda ugovora, Međunarodna prodaja robe, Službeni list SCG, Beograd , 2004. str. 122.

<sup>56</sup> Ibidem, str. 125.

<sup>57</sup> Ibidem, str. 125-126.

Kada se utvrdi postojanje bitne povrede ugovora, povrijeđena strana ima pravo na raskid ugovora, ukoliko je druga strana obaviještena o izjavi o raskidu.<sup>58</sup> CISG ne predviđa raskid ugovora po samom pravu (*ipso iure*), već prema članu 26. izjava o raskidu ima dejstvo jedino ako je o njoj obaviještena druga strana.

Prvi slučaj odgovornosti prodavca odnosi se na zadocnjenje u isporuci. U međunarodnom poslovnom pravu, kao i nacionalnom pravu, važi opće pravilo da je prodavac dužan kupcu isporučiti robu u predviđenom roku. Docnja sa isporukom je neizvršenje svih radnji predaje robe u ugovorenom il roku određenom CISG-om.<sup>59</sup> Docnja je činjenica koja se sa stanovišta odgovornosti kvalifikuje kao štetna radnja povrede ugovora.<sup>60</sup> U praksi ipak često doalzi do zakašnjenja u ispunjenju ugovornih obaveza. Razlikuju se dvije vrste docnje:<sup>61</sup> docnja nastala uslijed objektivnih smetnji koje opravdavaju kašnjenje isporuke i neopravdanu docnju. U slučaju neizvršenja isporuke, prodavac pada u dužničku docnju.

Odgovornost za docnju je odnos koji nastaje povodom radnji popravljanja štete izazvane vremenski neurednim ispunjenjem ugovora.<sup>62</sup> CISG docnju sa isporukom ne izdvaja u posebnu vrstu povreda. Faktička obilježja docnje zahtijevala su njeno posebno regulisanje i sa stanovišta odgovornosti, barem na nivou izizetka.<sup>63</sup> Odgovornost prodavca utvrđena je članom 45. CISG-a. Kupac za bilo koju povodu obaveze prodavca, uključujući i docnju sa isporukom može:

- 1) „koristiti se pravima predviđenim u članovima 46 do 52.““
- 2) „zahtijevati naknadu štete predviđenu u članovima 74 do 77.““
- 3) zahtijevati naknadu štete „i ako se poslužio drugim sredstvom.““

---

<sup>58</sup> Ibidem, str. 126.

<sup>59</sup> Član 33. CISG: „Prodavac je dužan da robu isporuči: a) ako je datum određen ili se može odrediti na osnovu ugovora, tog datuma; b) ako je vremenski period određen ili se može odrediti na osnovu ugovora, u bilo koje vrijeme u okviru tog perioda, izuzev ako okolnosti ukazuju da je kupac bio ovlašten da odredi datum; ili c) u svakom drugom slučaju u razumnom roku poslije zaključivanja ugovora“

<sup>60</sup> Prema: op. cit. Trifković et Al.:isto djelo, str. 272.

<sup>61</sup> Prema: Đurović, R.: Međunarodno privredno pravo, Savremena administracija, Beograd, 2004. str. 279.

<sup>62</sup> Op. cit. Trifković et Al.: isto djelo, str. 272.

<sup>63</sup> Ibidem, str. 272.

Prava kupca u slučaju docnje sa isporukom zavise od vrste isporuke i karaktera roka, odnosno karaktera povrede ugovora docnjom sa isporukom. Prema kriteriju vremena, isporuka, kao obaveza prodavca može biti jednokratna i sukcesivna. Za ove dvije situacije prema CISG-u postoje posebna rješenja u pogledu odgovornosti prodavca. Ista je situacija i sa bitnim ili nebitnim karakterom roka prema kojem se isporuka može podijeliti na fiksnu i nefiksnu.

Prodavac je dužan da isporuči onu količinu i onaj kvalitet robe koji je ugovoren. Ipak, postoji niz okolnosti koji dovodi do toga da se ugovoreni kvalitet i količina uvijek ne podudara sa stvarno isporučenom količinom i kvalitetom.

Nedostatak saobraznosti<sup>64</sup> ili pravni nedostatak, kao i docnja, može da predstavlja bitnu ili nebitnu povredu ugovora. Zbog toga je i sistem odgovornosti u slučaju nesaobraznosti podudaran onome koji postoji kod docnje. Ukoliko kupac u slučaju nesaobraznosti isporučene robe odluči da ostane pri ugovoru, on ima slijedeće mogućnosti:<sup>65</sup>

- a) zamjena robe;
- b) otklanjanje nedostatka;
- c) srazmjerno sniženje cijene;
- d) naknada štete koja nije pokrivena nekim od prethodnih ovlaštenja.

Prva tri prava se koriste alternativno. Pravo na naknadu štete, kupac može zahtijevati kumulativno sa nekim od tri prva ovlaštenja. Član 49. u satavu 1. i 2. ostavlja kupcu mogućnost raskida ugovora u slučaju isporuke nesaobrazne robe.<sup>66</sup> U ovoj slučaju, CISG postavlja uslov da nesaobraznost predstavlja bitnu povredu ugovora.<sup>67</sup> Kupac također može izjaviti da raskida ugovor i može zahtijevati naknadu neispunjena u cjelini samo ako

---

<sup>64</sup> O nedostatku saobraznosti kod ugovora o međunarodnoj prodaji robe pogledati opširnije: Henschel, R.F.: *Conformity of Goods in International Sales*, Forlaget Thomson A/S Kobenhavn, 2005.

<sup>65</sup> Član 46. CISG.

<sup>66</sup> Član 49. stav 1. CISG glasi: „kupac može izjaviti da raskida ugovor: ako je neizvršenje bilo koje obaveze prodavca na temelju ugovora ili Konvencije bitna povreda ugovora.“

<sup>67</sup> Bitna povreda ugovora definisana je članom 25. CISG.

„djelimično neizvršenje ili nedostatak usklađenosti predstavlja bitnu povredu ugovora.“<sup>68</sup>

Naše pozitivno zakonodavstvo nasuprot CISG-a ne pravi distinkciju između pojedinih slučajeva odgovornosti prodavca u vidu povrede ugovora, već taksativno navodi oblike odgovornosti prodavca: docnja sa isporukom, odgovornost za materijalne nedostatke, odgovornost za pravne nedostatke. „Dunžnik dolazi u zakašnjenje kada ne ispuni obavezu u roku određenom za ispunjenje.“<sup>69</sup> Zavisno od mjere neispunjena isporuke, docnja prodavca može biti potpuna ili djelomična gdje je djelimična pravno relevantna ako se odnosni na znatni dio obaveze. Odgovornost za docnju sa isporukom je jednostranoobavezni odbligacioni odnos čiji je predmet radnja popravljanja štete u naturi ili novcu, u onoj mjeri u kojoj je šteta posljedica docnje. S obzirom da se krivica prodavca prema čl. 263. ZOO prepostavlja, ova vrsta odgovornosti može se okvalifikovati kao subjektivna.<sup>70</sup>

Opšte rješenje odgovornosti ugovornog dužnika utvrđeno ZOO-om glasi: „Ako rok za ispunjenje nije određen, dužnik dolazi u docnju kada ga povjerilac pozove da ispuni obavezu usmeno ili pismeno, vansudskom opomenom ili započinjanjem nekog postupka čija je svrha das e postigne ispunjenje obaveze.“<sup>71</sup> Nacrtom ZOO docnja dužnika postoji i:

- ako dužnik očigledno odbija ispunjenje obaveze, i bez opomene;
- ako nije ugovoren rok plaćanja, dužnik nekog novčanog potraživanja, koje se duguje kao protučinidba za isporuku roba i obavljanje usluga, dolazi u docnju najkasnije onda, ako ne ispuni obavezu 1. u roku od 30 dana nakon prispijeća računa ili istovrsnog zahtjeva za plaćanje, ili 2. ako se vrijeme prispijeća računa ili istovrsnog zahtjeva za plaćanje ne može utvrditi, 30 dana nakon prijema roba ili usluga ili 3. ako dužnik dobije račun ili istovrsni zahtjev za plaćanje prije prijema roba ili usluga, 30 dana nakon prijema roba ili usluga,

---

<sup>68</sup> Član 51. stav 2. CISG.

<sup>69</sup> Član 324. stav 1. ZOO

<sup>70</sup> Op.cit., Trifković, M., Simić, M., Trivun, V.: isto djelo str. 91-92.

<sup>71</sup> Član 324. stav 2. ZOO

ili provjere, kojim se treba utvrditi istovjetnost roba ili usluga sa ugovorom, a dužnik dobije račun ili istovrsni zahtjev za plaćanje prije ili u trenutku u kome se vrši prijem ili provjera, 30 dana nakon završenog prijema ili provjere.<sup>72</sup>

Iz navedene dopunjene odredbe Nacrt ZOO, vidljivo je prilagoba novih slučajeva dužničke docnje iz ugovora o prodaji novom ekonomskom i pravnom sistemu. Također, uvedena je i nova odredba koju ZOO ne poznaje a odnosi se na isključenje docnje prema kojoj dužnik ne dolazi u docnju u slučaju kada je ovlašten da odbije izvršenje činidbe.<sup>73</sup> Opšta pravila o posljedicama neispunjjenja ugovora utvrđena prvenstveno ZOO-om i to čl. 124-132 preuzeta su i noveliranim Nacrtom ZOO-a u kojem su u čl. 264. koji se odnosi na ugovorno proširenje odgovornosti dva stava spojena u jedan bez promjene smisla odredbe.

Posljedice raskida ugovora o prodaji se ne ravnaju prema opštim pravilima o učincima raskida, već se na njih primjenjuju posebna rješenja o raskidu prodaje iz članova 523-526 ZOO koja su zajednička za sve slučajeve raskida ugovora krivicom dužnika i iste važe bez obzira na vrstu obaveze zbog čije se povrede ugovor jednostrano raskida i bez obzira na to da li je povredu ugovora izvršio prodavac ili kupac.<sup>74</sup> Navedena pravna rješenja zadržana su Nacrtom ZOO. Prava kupca uslijed docnje prodavca sa isporukom su: pravo na raskid ugovora, naknada štete prema opštim pravilima obligacionog prava (popravljanje proste štete i izgubljena dobit), odnosno naknada konkretne štete, kupovina radi pokrića kao naturalna a ne novčana restituija samo onda kada je predmet prodaje stvar određena po rodu. Kupac kupovinu radi pokrića dužan je izvršiti u razumnom roku i na razuman način kod nefiksnih poslova dok zbog smaih okolnosti fiksne prodaje razuman rok se određuje kao kraći vremenski period, u suprotnom rok isporuke za stranke se ne bi mogao smatrati bitnim elementom ugovora.<sup>75</sup>

Odgovornost za materijalne nedostatke kao posljedica neizvršenja ili neirednog izvršenje prodavčeve obaveze garancije da stavar nema materijalnih nedostataka može se definisati kao jednostranoobavezni

---

<sup>72</sup> Član 397. Nacrt ZOO

<sup>73</sup> Član 398. Nacrt ZOO

<sup>74</sup> Op.cit., Trifković, M., Simić, M., Trivun, V.: isto djelo str. 94.

<sup>75</sup> Prema: Ibidem, str. 94-96.

obligacioni odnos prema kojem kupac od prodavca ima pravo zahtijevati neku od zakonom predviđenih radnji popravljanja štete izazvane postojanjem materijalnih nedostataka. Kako je garancija za materijalne nedostatke prirodan sastojak ugovora, odgovornost za nepoštivanje ove obaveze ima dispozitivni karakter kojim ugovaratelji mogu ograničiti ili sasvim isključiti prodavčevu odgovornost za materijalne nedostatke osim ako je prodavac prećutao nedostatke koji su mu bili poznati i ako je klauzulu nametnuo koristeći se svojim posebnim monopolskim položajem.<sup>76</sup> Nacrtom ZOO u potpunosti je isključena mogućnost ugovaranja ograničenja ili isključenja prodavčeve odgovornosti u slučaju kada je prodavac poduzetnik, a kupac potrošač.<sup>77</sup> Kupac u slučaju postojanja materijalnog nedostatka u principu ne može odmah optirati za raskid ugovora,<sup>78</sup> odnosno pravo na raskid ima tek nakon što od kupca zahtijeva uredno ispunjenje ugovora i isto ne dobije, dok zahtjev za sniženje cijene može istaći u bilo koje vrijeme.<sup>79</sup> Također, kupac ima pravo i na naknadu štete uslijed raskida ugovora u skladu sa pravilima o subjektivnoj odgovornosti prodavca, te ujedno i naknadu štete i izgubljene dobiti ili kupovinu radi pokrića.

Navedena pravila o odgovornosti prodavca i iz njih izvedena prava kupca u slučaju postojanja materijalnih nedostataka na predmetu ugovora, analogno se primjenjuju i na odgovornost za postojanje pravnih nedostataka.

## ZAKLJUČAK

1. Ugovori se u propisima i teoriji definišu na taj način što se navode osnovne i karakteristične obaveze ugovornih strana, koje iz tih ugovora proizilaze i koje ih odvajaju od drugih pravnih poslova. Za nastanak ugovorne odgovornosti potrebno je ispunjenje određenih pretpostavki – mora biti povrijeđena punovažna obaveza prodavca i mora nastati šteta. Ukoliko povredom ugovora kupcu nije uzrokovana nikakva šteta, nema mjesta ugovornoj odgovornosti, jer je naknada štete razlog postojanja iste.

---

<sup>76</sup> Ibidem, str. 98.

<sup>77</sup> Član 596 stav 4. Nacrt ZOO

<sup>78</sup> Perović, S.: Obligaciono pravo, Privredna štampa, Beograd, 1980., str. 397.

<sup>79</sup> Prema čl. 489. ZOO „ako kupac ne dobije zahtjevano ispunjenje ugovora i razumnom roku, zadržava pravo da raskine ugovor i snizi cijenu“

2. Kada prodavac ne izvrši bilo koju od svojih obaveza, koje ima na osnovu ugovora o međunarodnoj prodaji robe ili na osnovu odredbi CISG-a, kupac kao druga ugovorna strana može koristiti prava predviđena u članovima 46-52, zahtijevati naknadu štete prema članovima 74-77, te zahtijevati naknadu štete „i ako se poslužio drugim sredstvom“.
3. Odgovornost prodavca za docnju sa isporukom, za materijalne i pravne nedostatke uredena je ZOO-om, dok odgovornost prodavca za potraživanja trećih lica istim nije utvrđena, no u CISG-u ulazi u širi institut odgovornosti za bitne povrede ugovora.
4. Docnja prodavca sa isporukom, u našem pravu je tipičan primjer dužničke docnje te se na docnju prodavca primjenjuje opća odredba ZOO-a o dužničkoj docnji. CISG polazi od jedinstvenog pojma povrede, odnosno prekršaja ugovora i docnju sa isporukom ne izdvaja u posebnu vrstu povreda.
5. U domaćem pravu Načrtom ZOO unesene su određene novine kojima je pooštrena odgovornost prodavca kroz posebnu zaštitu kupca kao potrošača. Navedenim novinama dat je doprinos jačanju prava potrošača i kroz budući Zakon o obligacionim odnosima kao lex generalis propis.
6. Sistem odgovornosti prodavaca prema domaćem i međunarodnom pravu, garantuje kupcu prava na zaštitu u slučaju kršenja ugovornih obaveza od strane prodavca prateći trendove razvoja savremenih pravnih i ekonomskih odnosa.

## LITERATURA

Brnabić, R.: Dužnost pregleda robe prema Konvenciji Ujedinjenih naroda o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 45, 3/2008., str. 537.-549.

Brnabić, R.: Pravo ugovornih strana na odgodu ispunjenja obveze i pravo prodavatelja na zaustavljanje robe u prijevozu prema Konvenciju Ujedinjenih naroda o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 49, 1/2012., str. 97-122.

Draškić, M.: Međunarodno privredno ugovorno pravo, Beograd, 1990.

Đurović, R.: Međunarodno privredno pravo, Savremena administracija, Beograd, 2004.

Fišer-Sobot, S.: Odgovornost prodavca za isporuku robe u međunarodnom i domaćem pravu, Doktorska disertacija, Univerzitet u Novom Sadu, Pravni fakultet, Novi Sad, 2009.

Henschel, R.F.: Conformity of Goods in International Sales, Forlaget Thomson A/S Kobenhavn, 2005.

Jankovec, I.: Ugovorna odgovornost, Beograd, 1993.

Mlikotin-Tomić, D.: Pravo međunarodne trgovine, Školska kniga, Zagreb, 1999.

Perović, J.: Bitna povreda ugovora, Međunarodna prodaja robe, Službeni list SCG, Beograd, 2004.

Perović, J.: Raskid ugovora prema Bečkoj Konvenciji, Ekonomski anali, br. 155, 2002.

Perović, S.: Obligaciono pravo, Privredna štampa, Beograd, 1980.

Popović, V., Vukadinović, R.D.: Međunarodno poslovno pravo, posebni dio, ugovori međunarodne trgovine, Pravni fakultet u Banja Luci i Centar za pravo Europske unije, Kragujevac, Banja Luka-Kragujevac, 2010.

Trifković, M., et all.: Međunarodno poslovno pravo, Ekonomski fakultet u Sarajevu, Sarajevo, 2009.

Trifković, M., Simić, M., Trivun, V.: Poslovno pravo-Ugovori, vrijednosni papiri i pravo konkurenkcije, Ekonomski fakultet u Sarajevu, Sarajevo, 2004.

Vilus, J.: Komentar konvencije UN o međunarodnoj prodaji robe, Informator Zagreb, Zagreb, 1981.

Konvencija Ujedinjenih Naroda o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe, Službeni list SFRJ, br.10/1

Zakon o obligacionim odnosima, Službeni glasnik SFRJ, br: 28/78, 39/85, Službeni list RBiH, broj 2/92 i 13/94.

Zakon o obligacionim odnosima, Federacija BiH/ Republika Srpska, Nacrt , stanje 16.06.2003., preuzeto sa <http://ruessmann.jura.uni-sb.de/BiH-Project/Data/Obligacije%2016.06.03.pdf>